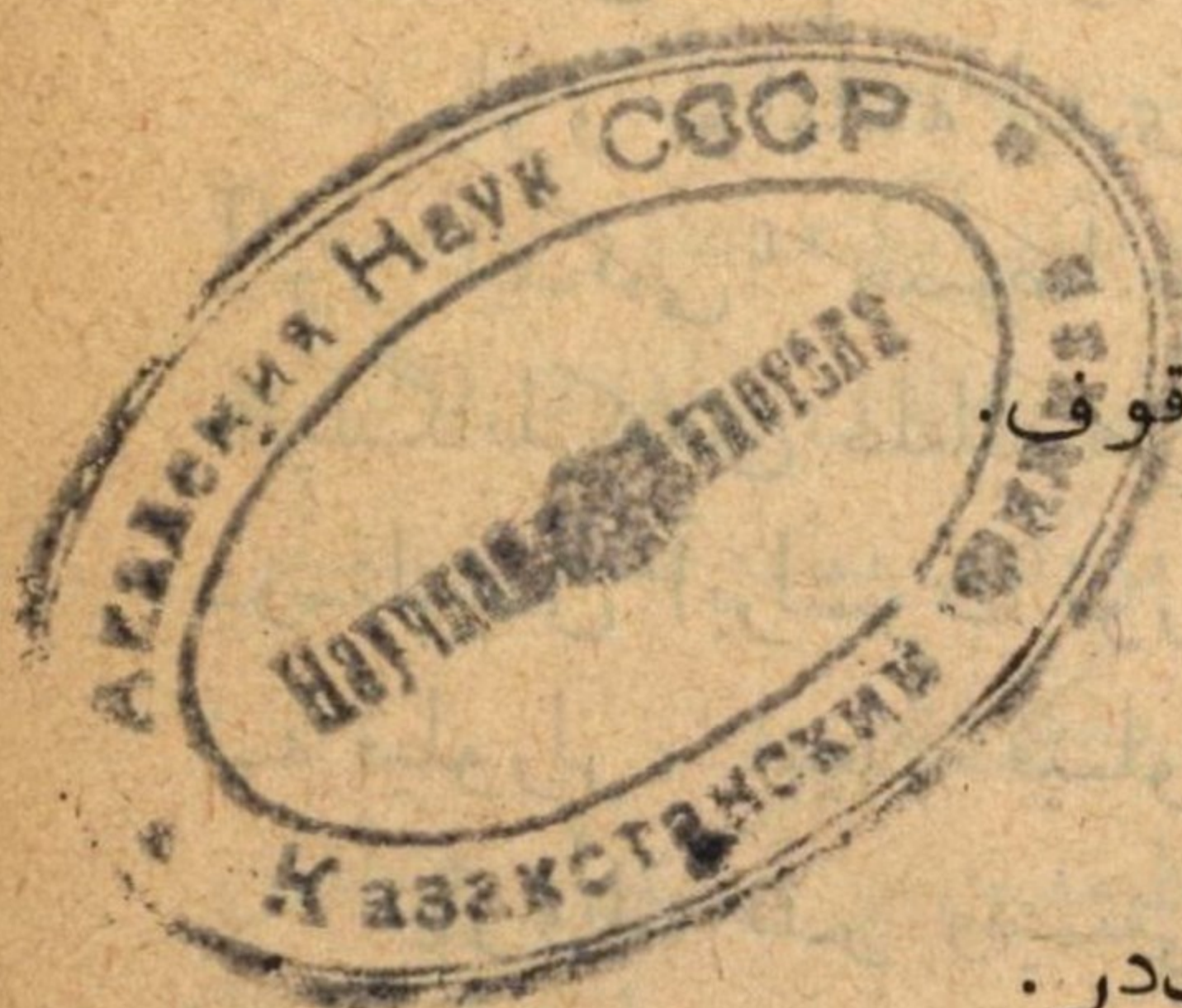

4

99-26.

يازو قاعدهلری

بورسالدهگی قاعدهلره موافق یازغان آدمک یازو وونده خطا اوامایه چقدر.

مرتب وناشری:

قاپالده معلم فاتح صادقوف.

هر حقوقی صاحبنه عائددر.

قزانک، شرف مطبعهسی.

Казань.

Электро-Типографія ШАРАФ'Ъ.

1907 г.

يازو چیدن بر ایکی سوز:

يازو يازمق هر کم اوچون بيک لازم بر فندر. شونک اوچونک يازو حقنک حضرت علی: «بالارگزی يازو ايله زينتله گز، آنک اوچون يازو بيک کيرک اشدر؛ شادلقک ايک زورسيدر» معناسنک سوز سويله مشدر. واقعاً اويلا ب قاريق: يازو بولماسه ایدی اللهنک برلکینی، دين حکملي رینی، تورلی علوم و فنونگه متعلق کتابلری قايدن آلور و بلور ايدک؟ نيچه مک يل بورون بولغان خلقلرک اثر واحوالنی بلدره تورغان شی يازو دگلده نهدر؟

ايک مشهور بر عالم اوزينک معلوماتینی ميدانه قویو، علمی ايله اوزی کبی آدم بالارینه فائده بیره وده يازوغه محتاج دگلمی؟ يازو بولماسه ایدی اوزمزدن يراق اولانلره بر اشمزی بلدره آلور ايدکمی؟ خصوصاً بوصولک زمانلرده چوین يول پراخودلر ميدانه کيلگانلکندن خلقلک هر قايسی يراق يرلره کيتوب آتا، آنا، توغان، دوستلرندن آيرلشوب تورولر بيگرا کده کو بايدکندن يازو بولماسه آنلر نه قیلورلر، نيچک قیلوب برينک حالینی ايکنچيسی بلور ایدی؟ يازونک قدر و قيمتینی بلور اوچون يازو بلمه گان بر آدمک هر اش خصوصنده نه قدر مشقتلره اوچراب، آچهلر صرف قیلوب تورلی منتلر ايله باشقهلردن يازدرونی اويلا ب فکرلک يتسه کيرک.

حاصل دنيا ده هيچ بر تورلی صنف و خلق يوقدر، که يازوغه محتاج اولماسون؟ آدملرک بتون اشلری مطلق شو يازو ايله يورتله کده ويازو ايله تمام اولمه قدر.

ايشته يازو ايک کيرکلی، انسانيتک محتاج اولديغی، مدنيتته لازم بر اش اولديغندن آنی تيوشاسنچه باورگه غيرت ايتمک واجبه انسانيتدر.

لكن مع التأسف شول قدر كير كلى بر شيك قدر و قيمتى بزم
روسية مسلمانلرى آراسنده لايقيه بلندگى يوقدر. شونگچو ندر كه
۵-۶-۱۰ سنه لر اوقوغان افنديلر ياز و يازمق شرفندن محروم قالمقلردر.
«ياز و بله» ديگانلر مزكده هيچ برياز و ديوب راحتلا نوب اوقورلق
در جهده دگلدر.

ياز ا بلو كيرك اولديغى كى شول ياز و نیده قاعده سنچه ترتيبى
ايله يازمق لازمدر. زيره قاعده چه يازلاماغان سببلى نه قدر مقصودلر اوتته،
اشلر فايده سز قالمقدهدر. قاعده و ترتيبلره رعایت قيلماغان واهمیت
بیر مگانمزدن دگلمى، كه بر مزك يازونى ايكنچيمز اوقى آلمايور.
شول سببندر، كه غزيته چيلر هر كوننى: «فلان افندى! ياز و گزى
اوقى آلمادق» ديه اعلان قيلوب تور مقدهلردر.

«بو زمانغه قدر ترتيب سز قاعده سز اولسهده يازوب كيلدك موندن
صوگده شولاي بولورمز» ديمك بيك بيوك غفلت و نهايت جهالتدر. زيره
بتون دنياده بزم روسيه مسلمانلرندن باشقه نيندايگنه خلق اولسهده
يازولرنك اوزلرينه مخصوص قاعده سى باردر. اش بولاي بولغانك بزلرگنه
نيچوك آندن مستثنى قالورمز ايكان؟ ئله بزرگنه بيك عقللى باشلر
بولوب باشقهلر يوق ايله چوبالا تورغان خلق ميكان؟

ايشته شول كى سببلرى اويلاپ و فكرلا دكلرنندن بر ايكى اوچ يلدن
بيرلى بزم روسيه مسلمانلريده آز آز املا خصوصلرينه اعتبار قىلا
باشلاديلر. انشاآه تيزدن يازومز توزالسه كيرك.

بنده هيچ لياقتم اولمادغى حالده اصلاح املايه دائر بر رساله چك
ترتيب ايتوگه جسارت ايتدم. اوقوچيلردن كيهچيلكلرنى عفو قيلولارنى
اوتنم.

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
الذين بعثهم في
أمة من الأمم
مبشرين ونذيرين
يهدونهم للصراط المستقيم
اللهم صل على محمد
وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مبشرين ونذيرين
اللهم صل على محمد
وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مبشرين ونذيرين

اللهم صل على محمد
وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مبشرين ونذيرين
اللهم صل على محمد
وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مبشرين ونذيرين

اللهم صل على محمد
وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مبشرين ونذيرين
اللهم صل على محمد
وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مبشرين ونذيرين

اللهم صل على محمد
وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مبشرين ونذيرين
اللهم صل على محمد
وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مبشرين ونذيرين

اللهم صل على محمد
وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مبشرين ونذيرين
اللهم صل على محمد
وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مبشرين ونذيرين

بو رساله دورت قسم اوزر يينه ترتيب ايدله چكدر:

برنجی قسم - عهوما يازو يازغانده رعایه قیلورغه تیوشلی اولان آداب و ترتیبلر.

ایکنچی قسم - ترکچه سوزلرنی يازوده رعایه قیلنه تورغان قاعدهلر.

اوچنچی قسم - عربچه سوز و کشی اسملرنی درست يازو حقندهغی قاعدهلر.

دورتنچی قسم - يازو آراسنده اعتبار قیلنه تورغان علامت و اشارتلر حقنده.

برنجی قسم.

نیندایگنه يازو بولسهده پاك و بتون کاغدگه يازمق و کاغذك هر دورت چیتندهده بر آز قالدرمق تیوشدر. ممکن قدر کاغذنی کرلاندرماو، قارا فلان تیدر ماسکه دقت قیلو تیوش اولدغندن قول مایلی و کرلی وقتده کاغذنی تونما مالیدر.

باشدن آخزینه قدر بر قلم ایله یازمالیدر. کاغد آنده مونده
 آوشوب یازو بوزلماسون اوچون صول قول ایله کاغذک چیتندن
 باصوب تورمالیدر. یازغانده باشنی بر طرفه آوشدرمای، ایرننی
 تشلامای، آوزنی آچمای، کاغد اوستینه یاتمای، اوستالگه کوکراکنی
 تیگزمای و باشقه اعضالرنی مناسبتسز قیملداتمای یازمالیدر.
 یوللرنی مهکن قدر توز و طوغری قیلوب، یول آرالرنده
 ایکی یولک سوزلری آرالاشوب کیتماسلک قدر آچق قالدیرمالیدر.
 قلم، قرداشنی توتقاندی اوچندن بر ژیرشوکنده کیم
 قالدروب توتماسقه کیرکدر.

قول تالوب یازوغه کیچیلک کیلمهسون اوچون قلم قرداشنی بیک
 قسوب توتمای یومشاغراق توتارغه ترشوق، یازغان وقتده بلهزک
 بوونی وچنچه بارمق ایله بر آز تایانمق تیوشلیدر.

کاغد بوزلماسون، قلمده تیز توزماسون، قرداش اوچی صنماسون
 اوچون قاتی باصهیچه تیروبکنه یازارغه کیرکدر.
 قلمنی قاراغه کوب مانمای، قلم اوچنده قارانی آزرراق توتو
 کیرک اولدغی کبی قرداشنی همیشه آغزغه طغوب کوب صولارغده
 تیوش دگلدیر.

حرفلرنی برنی قالون برنی نچکه قویمای مهکن قدر هر حرفنی
 تیگز قویوغه، معجمه مهلهلرینه آیروجه دقت قیلمالیدر.
 س، ش لرغه اوچرتش قویو، ک، گ، گ حرفلرینک اوزلرینه
 مخصوص علامتلرنی قویوده هم اعتبار قیلو بیک لازمدر.

هر سوز و حرفنی اولدن اویلاب و فکریلاب یازو تیوشلی
 اولدغندن «آیدا بزگه نیچوک یازساق شولای یارار» دیوب اعتبارسزلق
 قیلو خصوصاً یاگی کشیلرگه هیچ مناسب اش دگلدیر.
 ناگاه خطالق ایله یاگلش یازلسه اوستندن برگنه سزوب قویو

كېركدر. پچاق فلانلر ايله قروب كاغدى فارالتوب جرتوب بتر و
آدابكه خالفدر.

يولك آخرنده سوز تمام اولماي صيميچه برگنه حرف قالسه آنى
ايكنچى يول باشينه يالغز نغنه قويو يار اماز اما آيررغه مكن بولورداي
ايكى حرف قالسه اول وقتده يول باشينه قويلور، لکن آندهده سوز
تمام بولماغانى اوچون يولك آخرينه قسقه غنه سزوب قالدورلور.

بر سوزك نيندای تلدن ايدكنى ومعناسنى بلوب املاسنى
توغرى يازوغه ترشوق لازمدر.

تلنى ساده لشدور اوچون اويرانگان تركيچه سوزلر بار وقتده
باشقهلرنى استعمال ايتما ملیدر. تلهسه نيندای يازو اولسون هر آدمك
اوقى و آكلای تورغان روشك آچق و آنق ياز مالیدر. ملالوق كورسه -
تہم ديوب كيلشسز و مناسبتسز باشقه تلک سوزلرى ايله يازودن
بيگراك صاقلانما لیدر. او قوچينك حالنى، مزاج و طبيعتنى، بلوووينك
درجه سنى فكرلاب ملاحظه قیلوب قلم يورگز و آيرم اعتبار قیلنه چق شرطدر.
سوزلر ك برسى برسینه يابشونى، جمله لرك معنالى بولولرينه
اهميت بيرم لیدر.

ممکن اولدغنده خطلر ك قوپيه سنى آلوب قالما لیدر.
باشقهلردن كيلگان خطلرى ساقلاب قويوده تيوشدر. آچه قزغانام
ديوب كاغد كانثويرتلك جوفا و ناچارلرنى استعمال قیلو مناسب دگلدور.
آندن فائده اورنينه نيچه تورلى ضررلر كيلو احتمالدر.

بوصوك وقتلرده سوز و جمله آرالرینه قويلمقدہ اولان علامتلر ك
يازودن درست معنى آلورغه كوب فائده لرى اولدغندن اول حقه ده
اعتبارلى اولمق تيوشدر.

ایکنچی قسم

تلەزده ۳۴ حرف اولوب بونلر ك ۲۶ سى هر ايكي ياغندن قوشوب يازو ممكن اولان حرفلردر. بونلره «حروف متصله» دینلور.

ب، پ، ت، ث، ج، چ، ح، خ، س، ش، ص، ض، ط، ظ، ع، غ، ف، ق، ك، گ، ك، ل، م، ن، ه، ی حرفلریدر.

۸ ی اولك ياغندنغنه یعنی اوزندن اول كيلگان حرفكه گنه قوشلوب، اوزندن صوك كيلگان حرفكه قوشلمی يازلا تورغان حرفلردر. بونلرغه «حروف منفصله» دینلور. ا، د، ذ، ر، ز، ر، و، و حرفلریدر.

اخطار:

تلەزده اوچ تورلی كاف باردر. كاف عربی، كاف فارسی، ساگراو كافر. عربی كاف: كتاب، مكتب، كورمك، كیتەك، كرمك سوزلرنه گنی كافر كبی. كاف فارسی: گل، اوگز، موگز، اگر، مگر، گوهر سوزلرنه گنی كافر كبی.

ساگراو كاف: سنك، آنك، تيك، شيك، صوك، موك سوزلرنه گنی كافر كبی.

بو كافلری هر برندن آیرر اوچون علامتلری باردر. كاف عربی (ك=ک)، كاف فارسی (گ)، ساگراو كاف (ك) صورتنه يازلورلر. لکن قول يازولرنه ساگراو كافنی چيكللك بولسون اوچون برنقطه غنه قويوب (گ) صورتنه يازلمقدهدر.

(بعض محررلر كبی ساگراو كافنی (نك) صورتنه برنون ایله يازمق مضاف الیه صورتلرنه ايكيشر حتی بعض سوزلرده اوچارنون بررهتن کيلدکندن برکیاشسزلك پیدا اولمقدهدر. بناء عليه نون ایله يازو بيك مناسب ومعقول اش اولماسه كيرك)

اصل ترکچده ح، ع حرفلری اولمادغندن هر بر ترکی سوزنی
 خ، غ صورتنده معجمه قیلوب یازلور. یازغان، یاغشی، شاغشی، قارغا،
 توغری کبی. ص. س آراسنک بزم ترکچده فرق اولمادغندن بیگراکه
 حرکه حرفیهلی سوزلرده «س» گنه یازمق آرتقدر: سامار، سوسار،
 سیلار، سالام کبی. اما حرکه حرفیه سوزلرده قایسی ایشتلسه
 شونسی یازلور صیر، قصر، سمپر، سبر، سگگر، سکل کبی.
 ط، ت حرفلری آراسنده بزم ترکچده فرق اولمادغندن
 کوبراک ترکچه سوزلرنی «ت» ایله یازمق مناسبدر. (خصوصاً حرکه
 حرفیهلی سوزلرده): تولمق، توغز، توفراق، تاو، تامر، تاتلی، توغری،
 ناتار، باتار، یاتار، بوتار، قاتار، ماتور کبی.
 ض، ظ، ذ حرفلری بزم ترکچده هیچ اولمادغندن هر بر ترکی
 سوزنی (ز) ایله یازو کیرکدر.
 آپی، زور، آزغان، یازغان، توزغان، سوزغان، زورات،
 قازان، سازان، توزان کبیلر.

حرکه ۶ حرفیه.

هر حرفنی آستلی، اوستلی یا اوتورلی قیلوب اوقوتا تورغان
 علامتله گه حرکه دیوب آیتله در.
 هر چه تله حرکتلر سوز آراسنده بولماسده، ترکچده حرکه لار
 سوز آراسنده ذکر قیلنمقدردر.
 مثلاً: اوستلی حرفدن صوڭ (ه)، آستلی حرفدن صوڭ (ی)،
 اوترلی حرفدن صوڭ (و)، کوتهر و ب سوز و ب اوقولا تورغان حرفدن صوڭ
 (ا) یازلور. بو دورت حرفکه حرکه حرفیه یاخود حروف املا
 دیوب آیتلور.

۱ نچى قاعده-ايكى سوز هيچ بر وقتده قوشلوب يازلماسلر.

كوب يازو، بال تاتلى، چاق كيسه، قوياش ياقتى، آلوب كىلدى، ساتوب قالىدى، كتاب ياخشى، اورام بالاسى كىي.

بونلرى: كوبيازو، بالتاتلى، چاكييسه، قوياشياقتى، آلوبكىلدى، ساتوبقالدى. . . صورتنده يازو خطادر.

س-كوب يازو ديگان جملهده نى اوچون باني يازونك ياسينه قوشوب يازمادك؟

ج-ايكى سوز هيچ بر وقتده قوشوب يازلماس.

تنبيه: هر قاعده مثاللرني شول روشچه سئل جواب طريقتده سوراب شاكردلره تمام شول قاعدهنى بلدرمليدر.

۲ نچى قاعده-بر سوزده قوشوب يازو ممكن بولغان حرفلرني آيروب يازو خطادر.

چالما، بالتا، كيتوب، مكتب، تاقتا، ايتكان، تلگان، بلگان، قابقا، ماقتاب، كولكى، بيشمت، كولمك كىي.

بونلرني: چالما، بالتا، كىتوب، مكتب تاقتا، ايتكان. . . صورتنده يازو خطادر.

س-چالما ديگانده نه اوچون لامنى ميمدن آيروب يازمادك؟

ج-بر سوزده قوشوب يازو ممكن بولغان حرفلرني قوشوب يازو كيرك آيروب يازو خطا بولغانغه كوره.

س-چالما ديگانده نيگه چا ديگاندهگى الف كه لامنى قوشوب

يازمادك؟

ج- الف حروف منفصله دن بولغانلغى اوچون اوزندن صوڭ
كىلگان حرفكه قوشلمى.

۳ نچى قاعده- آخرنده ساكنلى (ب) بولغان سو-
زلرده بادن اولگى حرف او ترلى بولسه او ترگه
علامت بولمق اوچون ب دن بورون بروا و يازلور.

اوقوب، قايتوب، يازوب، كيتوب، آلب، كوروب، بيروب،
قونوب، سيزوب، يوروب، باغوب كى.

بونلرى: اوقب، قايتب، يازب، كيتب، آلب، كورب، بيرب،
قونب، سيزب، يورب، باغب صورتنده يازمق خطادر.

س- اوقوب ديگان سوزده نى اوچوت بادن بورون و او يازدك؟
ج- آخرنده ساكنلى ب بولغان سوزلرده بادن اولگى حرف
او ترلى بولسه او ترگه علامت اوچون ب دن بورون بروا و يازلور.
س- اوقوب ديگانده قافنى نيگه و اوغه قوشوب يازمادك؟
ج- و او حروف منفصله دن بولغانغه اوزندن صوڭ كىلگان حرفكه
قوشلوب يازلماس.

۴ نچى قاعده- تركچهدده بر حرف ايكى قات
ايشتلسه شونلرك هر ايكاو يده يازلور.

قوللق، باللق، ماللق، بووب، قووب، ساللاب، سووق، قووق،
قوواق.

بونلرنى قولق، بالق، مالق، بووب، قوب، سالاب، سوق،
قوق، قووق. . .

س - بووب. ديگان سوزنى نه ايچون بووب صورتندە بر گنە
واو ايله يازمادك؟

ج - تركچه بر حرف ايكى قات ايشتلسە هر ايكايك يازلور.

تنبيه: بو قاعدە فقط تركچهده گنە اولوب عربچهده اولماديغنى (يعنى ادغام
عرب تلينه مخصوص ايدكنى) شا گردلره بلدرمليدر.

۵ نچى قاعدە - روسچه و باشقه تللردن آراشقان ياكى سوزلرنى درست اوقولسون او چون ايشتلكان روشچه يازمق تيوشدر. (۱)

تيليفرام، تيليفون، سماوار، غزيتە، ژورنال، پيتربورغ،
اورينبورغ، ايستانبول، تپوغرافيه، غرامافون، فابريكە، كاليندار،
بيليت، ماشينا، پوشلينه كى.

س - تيليفرامنى نه او چون تلغرام صورتندە حرکه حرفيه سز يازمادك؟
ج - روس و باشقه تللردن آراشقان ياكى سوزلرنى درست
اوقولسون او چون ايشتلكان روشچه يازو كيرك اولدغندن.

۶ نچى قاعدە - دن، ده، غە، كه، لر، مق، مك، لك، نچى كى ادا تار كشى اسملردن باشقه سوزلرده قوشلوب يازلورلر.

مكتبدن، باشده، بالغه، ساعتكه، كشيلر، كيلامك، قايمق،
پچانلك، اوچنچى، اسماعيلدن، يوسف غە كى.

(۱) بو قاعدەدن تلمزه آراشقان عربچه سوزلر استثنا ايدلور. لکن تلمزده
استعمال قيلنمقده اولان عربچه سوزلريده بو قاعدە بوينچه يازساق تلمزك كوب
مرتبه آسانلاشونده هيچ شبهه يوقدر فقط . . . .

س - مکتبیدن دیگان سوزده نه اوچون (ده) اداتنی باغه قوشوب یازدک؟

ج - دن، ده . . . . کبی اداتلر کشی اسملرندن باشقه سوزلرده قوشلوب یازلور.

س - اسماعیلدن دیگانده (دن) اداتنی نه اوچون قوشوب اسماعیلدن صورتنده یازمادک؟

ج - دن، ده . . . . اداتلری کشی اسملرنه آیرم یازلورغه تیوش اولدغندن.

۷ نچی قاعده - قایدن، کمیدن، نرسه دن دیوب سورالغان سوزلرک جوابنده آیتلگان سوزلرده دال ایله نون آراسینه الفی، یا، همده های رسمیه یازلماس.

قازاندن، فاتحدن، کتابدن سوزلرنی قازاندان، فاتحدهن، کتابدین صورتنده یازمق خطادر.

ایضاح: قازاندن دیگان سوز قایدن سوالنه جواب، فاتحدن دیگان سوز کمیدن سوالنه جواب، کتابدن دیگان سوز نرسه دن سوالنه جوابدر.

تنبییه: کم، کمگه، کمیدن جانلی حیوانده. نرسه، قایده، نیگه جانسز نرسه لرده استعمال قیلنمقدهدر.

س - قازاندن دیگانده نی اوچون دال ایله نون آراسینه الفی یا ایسه ها یاخود یا یازمادک؟

ج - قایدن، کمیدن، نرسه دن سواللرینه جواب بواغان سوزلرده دال ایله نون آراسینه الفی، های رسمیه ویا یازلماس.

س-آشارغە دىگان سوز بو اوچ سۇالڭ قايسينه جواب بولغان؟
ج- نرسەگە (نىگە) سۇالنه جواب بولغاندر.

۱۰ نچى قاعدە- ادوات نفي اولان يوق، توگل،
سز، مالردن (يوق، توگل) ايكاي كلمهگە قوشلماي
(سز، ما) ايكاي كلمهگە قوشلوب يازلورلر.

ايوده يوق، باي توگل، آياقسز، قايتما كى بونلرني ايوده يوق،
بايتوگل، آياقسز، قايتما صورتندە يازو خطادر.
(نفي بر نرسەنڭ يوقلغنى، بولماونى بلدرتە تورغان سوزدر.)

مفرد و جمع.

سوز يالغز بر نرسەنى گنە بلدرسە اول سوز مفرد، قلم، كتاب،
آربا، لامپا، ازبا، قوى، آت، شەركى. اگر بردن آرتقنى بلدرسە
اول سوز جمعدر. بو ايسە مفردنڭ آخرينه بر (لر) اداتى كيلترمك
ايله حاصل اولور(۱).

قلملر، كتابلر، آربالر، لامپالر، ازبالر، قويلر، آتار، شەرلر
كى (قلم مفرد ايدى (لر)نى قوشقاچ جمع اولدى).

(۱) بزم تركچەنڭ جمع اداتى قدر يڭگل ومفيد هيچ بر تلڭ جمع اداتى
يوقدر. بونڭ ايله تركلر افتخار ايتسە حقلىر باردر؛ فقط تركلر شو درجهيه
ايرشدكلرى بارمى؟ . . .

۱۱ نچى قاعده - اادات جمع اولان (لر) قالون
هم نچكه ايتلگان سوزلرده (لار) يازلمای (لر) غنه
ياز لور.

قوناقلر كیلدیلر، مکتبلر، سبقلر، آتلر، قویلر کبی. بونلری قوناقلار،
کیلدیلار، مکتبلار، سبقلار، آتلار، قویلار صورتندە یازو خطادر.

۱۲ نچى قاعده - ترکچه ده گى اادات مصدر اولان
(مق، مک) ده میمنی ق، کلدن آیروب یازلماس.

قایتیق، کیلمک، بarmق، کیتمک، یازمق، اوقومق، سوکمک
کبی. بونلرنی قایتماق، کیلماک، بarmاق، کیتماک، یازماق، اوقوماق،
سوکماک صورتندە یازو خطادر.

(اما اادات مصدر اولمای نفس کلمه دن بولغان مق، مک لرنی
مصدر دن آیرر اوچون میمنی ق، کدن آیروب یاز لور. باشماق،
ایکماک، توقماق، کولماک کبی.)

تنبيه: مصدر ادا تی اولان مق، مک لر امر صیغه سینک آخرینه توتاشورلر.
مثلا یاز امر صیغه سیدر آنک آخرینه مق کیلتیرلسه یازمق اولوب مصدر بولادر.

۳ نچى قسم

عر بچه سوز و کشی اسمار ندە رعایه قیلنه تورغان قاعده لر:

اوقو و یاز و ده عر بچه تل بزم ترکچه یه قاراغانده نیچه درجه مشکل
ایدکنده اصلا شبهه یوقدر.

بونىڭ باشلىقى سببلىرى ايسه:

۱ نچى عرب تلىدە حركەلر ك سوز آراسىدە بولماويدىر.

۲ نچى- عرب بچەدە ادغام بولويدىر.

۳ نچى- تنوين كىبى بعض حركلر ك تلفظدە بولوبەك يازودە بولماويدىر.

۴ نچى- بعض حركلر ك يازودە بولوبەك آيتكاندە بولماويدىر.

۵ نچى- عرب بچەدە ض، ث، ذ حركلىرى كىبى بىك آغر مخرجلى حركلر ك بولويدىر.

۶ نچى- عرب بچەدە سوزلر ك ايشتىلگان روشچە يازلماويدىر. زىرە سوزلرنى ايشتىلگان روشچە يازماوبىك قىينلىق پيدا قىلمىدەدر. بوسانادغىز آلتى تورلى سبب تركچەدە اولمادغىدىن طبعى تركچە يازو ووقو يىگىلدىر.

۱ نچى قاعدە- آخىرىدە لفظة الله بولغان اسملردە شول لفظة الله نىڭ آلدىدە واوايشتىلسەدە يازلماس.

نعمت الله، عين الله، فضل الله، عباد الله، رحمت الله، عبد الله، احمد الله، عزت الله، عنايت الله، لطف الله كىبى. بونلرنى ايشتىلگان روشچە: نعمتو الله، عينو الله، فضلو الله، عبادو الله، رحمتو الله، عبدو الله، عزتو الله، عنايتو الله، لطفو الله صورتدە يازو خطادر.

س - نعمت الله، دىگاندە لفظة الله نىڭ آلدىدىن نىگە واو يازمادىڭ؟

ج - آخىرىدە لفظة الله بولغان كشى اسملرىدە لفظة الله دن اول واو ايشتىلسەدە يازلماس.

۲ نچی قاعده۔ آخرنده «دین» لفظی اولغان کشی
اسملرنده آیتلماسهده شول «دین» لفظندن اول
«ال» یازلور.

علاج الدین، نور الدین، مفتاح الدین، عین الدین، شمس الدین،
قمر الدین، فخر الدین، حسن الدین کبی. بونلرده علاج دین، نور دین،
مفتاح دین، عین دین، شمس دین، قمر دین، فخر دین، حسن دین صورتندہ
یازو خطادر.

س—علاج الدین ده دین لفظندن اول نیگه ال یازدک؟

ج—آخرنده دین لفظی اولغان سوزلرده . . .

۳ نچی قاعده آخرنده «الدین» لفظی بولغان
اسملرده شول الدین لفظندن اول «ت» ایشتولسهده
یازلماس.

صدر الدین، نظام الدین، نجم الدین، خیر الدین، علم الدین،
عماد الدین، فخر الدین، سیف الدین کبی.
بونلری ایشتلگان روشچه: صدرت الدین، نظامت الدین،
نجمت الدین، خیرت الدین، علمت الدین، عمادت الدین، فخرت الدین
سیفت الدین صورتندہ یازو خطادر.

س—صدر الدین نی نه او چون ایشتلگاننچه صدرت الدین صورتندہ

الدین دن اول ت ایله یازمادک؟

ج—آخرنده الدین لفظی بولغان . . . الدین دن اول ت

ایشتولسهده یازلماس.

۴ نچى قاعده-ايكى كلمه دن مركب بولغان عرچه
سوزلرده ايكنچى سوزك اولكى حرفى تشديدلى
بولسه آندن اول «ال» يازمق تيوشدر.

(بو قاعده نك ادغام شمسويه مناسبتلى ايدكىنى شاكردلره آيرم آچق قىلوب بلدرمليدر.)

عبدالرحمن، عبدالستار، عبدالرشيد، عبدالرزاق، قبل الزوال،
بعد الظهر، طلعت الشمس كى.

بونلرى: عبدالرحمن، عبدالستار، عبدالرشيد، عبدالرزاق، قبل
زوال، بعد ظهر، طلعت شمس صورتندە يازو خطادر.

س-عبدالرحمن نى نه اوچون عبدالرحمن صورتندە الف لامسز يازمادك؟
ج-ايكى كلمه دن مركب بولغان عرچه سوزلرده ايكنچى سوزك
اولكى حرفى تشديدلى بولسه آندن اول «ال» يازمق تيوش اولدغندن.

۵ نچى قاعده-ايكى كلمه دن مركب بولغان سوزلرده
ايكنچى كلمه نك اولندە «ل» ايشتلوب بو لامدن
صوك قمر يه حرفلرى اولان (ابغ حباك وخف عقيمه)
حرفلر ندىن برى كىلسه شول لامدن اول الف
يازمق كىركدر.

عبدالحى، عبدالهادى، ربيع الآخر، ذى الحجة، عبدالقيوم، لسان
العرب، باب المسجد، سقف المكتب كى.

بونلرى: عبدالحى، عبدالهادى، ربيع الآخر، ذى الحجة، عبدالقيوم،
لسان لعرب، باب المسجد، سقف لمكتب صورتندە يازو خطادر.

س-عبدالحى ديگانده نه اوچون لامدن اول الف يازدك؟

ج - ایکی کلمه دن مرکب بولغان سوزلرده . . . لامدن
اول الف یازو کیرکدر .

۶نجی قاعده - عربچه سوزده بر حرف ایکی
قات ایشتلوب شونک اولگسی ساکنلی بولسه
برسی گنه یازلور. (۱)

حتی، اما، منا، الثمر، مکة، جده، معلم، مؤذن، معین، مدرس،
قدوس، مصور، عما کبی. بونلری ایشتلگانچه: حتی، اما، منا،
الثمر، مکة، جده، معلم، مؤذن، معین، مدرس، قدوس،
مصوور، عهما صورتند یازو خطادر.

س - معلم دیکان سوزنی نه اوچون معلم صورتند ایشتلگانچه
ایکی لام ایله یازمادک؟

ج - عربچه سوزده بر حرف ایکی قات ایشتلسه شونک اولگسی
ساکنلی بولسه برسی گنه یازلور.

۷نجی قاعده - عربچه سوزلرک اولگی حرفی
الف ایله کوترلوب ایکنچی حرف آستلی اولارق
آندن سوک برگنه حرف بولسه آستقه علامت
اوچون «یا» یازلماس.

عالم، جاهل، صابر، شاکر، کامل، فائق، نادر، قادر، فاعل،
جامع، صالح، فاتح، راسخ، باطل، سالم، نائل، ظالم، غافل، عادل،

(۱) بو ۶نجی قاعده عرب تلبینه «ادغام» اسمنده ذکر قیلنمقدهدر.

جاعل كېنى. بونلرى عاليم، جاهيل، صابير، شاكير، كاميل . . . .
صورتندە يازو خطادر.

س-عالم ديگاندا لاملدن صوڭ آستقه علامت او چون نيگه (ى) يازمادىڭ؟
ج-عر بچه سوزلرڭ اولكى عرفى . . . آستقه علامت او چون يايازلماس.

۸ نچى قاعدە - سوزڭ آخرنده غى «ت» عر بچه دە
ايكى تورلى يازلا، برى (ت) صورتندە اوزون
تا، ايكنچسى (ة) صورتندە تاء كره ديورلر.

(قايسى سوزده اوزون تا قايسى سوزده تاء كره كيركلكنى آيرو مشكلدر.)

عر بچه نك بو كېنى نچكه قاعدەلرنى آيرو خيلى
مشكل اولدغندن تركچه گه آرالاشوب كوب
استعمال قيلنمقده اولان عربچه سوزلر «ت»
صورتندە گنه يازلورلر.

زكات، شفقت، رحمت، صلوات، حيات، مكافات، وكالت، عنايت،
مروت، رعايت، نعمت، هجرت، طهارت، عبادت، آخرت، خاصيت،
حكمت، عزت، عادت، آيت، ملت، مدت، امت كېنى.

محمد، احمد، عبد، مسجد اسملرنى هر وقتك دال ايله يازو تيوشدر.

۹ نچى - عرب بچه دە بعض سوزلر باردر، كه الف
ايله او قولوب (ى) يازلور.

تعالى، مولى اخرى، يحيى، مصطفى، موسى، عيسى، مرتضى،
تقوى، حتى، الى، معنى، دعوى، فتوى، حبلى . . .

س-تعالی نی. نه اوچون ایشتلگانچه الف ایله تعالا صورتندە
ياز مادك؟

ج-الف ایشتلوب (ی) یازلا تورغان عرچه سوزدن بولغانغه
كورە.

۴ نچی قسم

يازو آراسندە اعتبار قیلنه تورغان علامتلر حقندە:

۱-تعجب و خطاب اشارتیدر. یعنی بر آدمه قاراب سوز آیتکانه
یاخود بر نرسه گه عجبلىنگان وقتدە قویله تورغان اشارت (!) کبی.
محمود افندی!، ولی برادر!، نیندای سیمز!، بونیندای اش! کبی.
۲-تفصیل اشارتی (:). در.

بر قدر نرسه نی بیلگلی قیلوب ساناب کیتکانده یاخود براونك
سوزنی نقل قیلغانه آلدە قویله تورغان علامتدر. کوز کونی یافراقلر نی
قویا تورغان آغاچلر: ایمهن، قاین، جوکه، شمەرت، اوساق، آلمآغاچی.
بن شول سوزنی ایشتدم: «تیزدن حریت ساعتی سوغاچق
ایمش» جمله لرنده گی آستلی اوستلی ایکی نقطه در.
۳-سوال اشارتی (?). در.

بو سوز جمله نك بر نرسه نی سوراو اوچون بولغاننی بلدرته
تورغان (مو) و (می) اداتی آخرینه، هم نه اوچون، نیچوك، نیگه
دیوب سوال قیلنغان جمله لرك آخرینه قویله تورغان علامتدر.
نیگه سن یوقلیسك؟ غزیتە اوقیسكمی؟ قرائتخانه گه بارمی سوگمی؟
حالك یاخشیمی؟ کبی.

۴- ۋیر کول = ز پاتای = کیری و او (،)

جمله لرده بر سوالگه جواب بولا تورغان معنالری یاقین کلمه لرنی آیر و او چون قویلور.

حسن، شاکر، کریم، فائق کیلدیلر کبی.

لکن شول سوزلرک آراسینه (و، هم) کبی حرف عاطفه لر قویلسه اول وقتده کیری و او قویلماس.

اگر و، هم کبی عطف حرفلری تکرار قیلنسه اول وقتده ینه کیری و او قویلور.

حسن، وشاکر، هم کریم، فائق کیلدیلر کبی.

۵- تفسیر اشارتی ( ) در.

بر سوزک معناسنی آیتکانده قویلا قورغان ایکی دوغا علامتیدر. ارض (ییر)، مکتب (بالالر اوقی تورغان ایودر) کبی.

۶- نقل اشارتی « » در.

بر آدمک سوزنی کوچروب آیتکانده قویلور.

احمد افندی بالالرنی: «غزیته و کتابلر اوقوب هر نرسه دن

خبردار بولورغه ترشگن» دیه اوگتلادی کبی

۷- کوب نقطه لر . . . کبی.

سوزک تمام اولمادغنی بلدرر. یا ایسه ذکر ی قبیح بولغان سوزلرنی

آیتمیچه شونک اورنینه قویلور. سکا شونی آیتام . . . یه ایکنچی گه قالسون.

علی، فائقنی سن اوگماغان . . . دیوب سوکدی کبی.

۸- مساوی اشارتی = در.

ایکی سوزک اوک طرفده غسی ایله سول یاقده غسی نک بردای

ایکانینی بلدرر.

ایکی بیش = اون، ساژین = اوچ گز (آرشین) کبی.

۹- تکذیب اشارتی (!) در.

سویلنگان سوزگه اوشانماونی بلدرتهدر. بز نك شھر ك ایشانی غیبدن
خبر بیرهدر (!)، عالم كشی چالما چاپان كیگان بولا (!). دیگان
جملهلرده ایکی دوغا ایله نقطهلی الف کبی.

۱۰- نقطه (۰) در.

جمله تمام اولغانده قویلور.

حق اش عتلهه یاقیندر. غزیته فکرنی آچادر، علم کمالته

ایرشدرادر کبی.

بتدی.